

Lausunto

17.05.2024

Asia: VN/8915/2024

Lausuntopyyntö arviomuistiosta: Työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistustarpeet ja yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijasta

Lausunnonantajan lausunto

Työtarjousten velvoittavuuden lisääminen

Voimassa olevan lain mukaan työvoimaviranomaisen tekemät työtarjoukset ovat työnhakijaa velvoittavia vasta, kun työnhakijalle järjestetystä alkuhaastattelusta on kulunut kuusi kuukautta. Arviomuistion alustavan ehdotuksen mukaan työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että työvoimaviranomaisen tekemät työtarjoukset olisivat työnhakijaa työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä velvoittavia heti työnhakijan työnhakijaksi rekisteröitymistä lukien. Työvoimaviranomaisen tekemien työtarjouksien velvoittavuuden lisääminen lisäisi työnhakijoiden velvoitteita työnhaun alkamisesta lukien.

SOSTE ei kannata työtarjousten velvoittavuuden lisäämistä, vaan esittää että velvoittavuudesta luovutaan kokonaan. Vaikka lähetetyt työtarjoukset näyttävät tilastollisesti kohdentuvan uuden asiakaspalvelumallin johdosta osuvammin työnhakijoille kuin aikaisemmin, ei ole kannattavaa lähteä lisäämään työnhakijoiden velvoitteita samaan aikaan kun palveluprosessia ollaan keventämässä. Työtarjousten laadun ja osuvuuden kannata on tärkeää tuntea työnhakija paremmin. Tästä syystä ei myöskään ole perusteltua muuttaa työtarjousten velvoittavuutta alkamaan heti työnhakijaksi rekisteröitymisestä lukien.

Arviomuistiossa myös ehdotetaan, että jos osa-aikaista työtä tekevälle työnhakijalle kokoaikatyön hakemiseen velvoittaminen ei yksittäisessä tapauksessa ole tarkoituksenmukaista, työtarjouksia tehtäisiin myös muuhun osa-aikaiseen työhön. SOSTE katsoo, että ehdotettu pätevä syy kieltäytyä tarjotusta osa-aikaisesta työstä sisältää useita kysymyksiä herättäviä kohtia. Ehdotuksen mukaan pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä voisi olla käsillä vasta haastattelun jälkeen, jos tulos olisi se, että työaika ylittäisi 40 tuntia viikossa tai työvuorojen yhteensovitus olisi ilmeisen mahdotonta. SOSTE huomauttaa, että usealla alalla kokoaikaisen työn tuntimäärä on vähemmän kuin 40 tuntia viikossa. On lisäksi epäselvää, miten ja kuka määrittäisi milloin työvuorojen yhteensovitus olisi

ilmeisen mahdotonta. SOSTE myös katsoo, että tarjouksesta tulisi voida kieltäytyä jo aiemmin, mikäli pätevä syy ilmenee jo esimerkiksi työnantajaan yhteydenoton yhteydessä.

Työvoimaviranomaisen kirjallisesta muistutuksesta luopuminen

Työvoimaviranomaisen kirjallisella muistutuksella on tarkoitus varmistaa, että työnhakija ymmärtää velvollisuutensa työnhakijana. Arviomuistiossa ehdotetaan, että näistä kirjallisista muistutuksista luovutaan. SOSTE ei näe estettä lainsäädännön muuttamiselle tältä osin, mutta muistuttaa että työnhakijoita tulee jatkossakin informoida selkeästi oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. SOSTE kannattaa, että muistutuksesta säästyvillä resursseilla voitaisiin tehostaa työnhakijoiden ennakkollista muistuttamista.

Nuoret ja velvollisuus hakea opiskelupaikkoja työttömyysetuuden edellytyksenä

Arviointimuistiossa ehdotetaan työttömyysturvalakia muutettavan siten, että nuorten koulutukseen hakuvelvollisuutta voisi täyttää muullakin opiskelupaikkojen hakemisella kuin tutkintotavoitteisia opiskelupaikkoja hakemalla. Lisäksi koulutukseen hakuvelvoitteen täyttämisen takarajaa elokuun ja syyskuun vaihteessa muutettaisiin siten, että hakuvelvollisuutta seurattaisiin ajallisesti monimuotoiset opintopolut paremmin huomioivalla tavalla. SOSTE kannattaa näitä muutosehdotuksia. Valmistelun yhteydessä olisi hyvä ottaa huomioon myös erilaiset oppimisympäristöt.

Palveluprosessin uudistaminen (ml. työnhakuvelvollisuus)

SOSTE kannattaa esitettyä ehdotusta, jonka mukaan palveluprosessi perustuisi vahvasti asiakkaan palvelutarpeeseen, jonka työvoimapalveluiden asiantuntija arvioisi alkuhaastattelussa. Täydentävien työnhakukeskustelujen määrä sekä työnhakuvelvollisuuden laajuus määräytyisivät asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Alkuhaastattelu olisi järjestettävä viiden arkipäivän sisällä työnhaun alkamisesta ja sen yhteydessä tehtäisiin laaja palvelutarpeen arviointi, joka määrittäisi asiakkaiden palveluprosessin jatkon. Työttömyyden jatkuessa jokaisen tilannetta tarkastellaan säännöllisesti kolmen kuukauden välein ja palvelutarve arvioidaan tarvittaessa uudelleen. Tämä tarvelähtöinen lähestymistapa on perusteltu ja mahdollistaa resurssien kohdentumisen oikein.

Laaja palvelutarpeen arvioiminen edellyttää työvoimaviranomaiselta riittävää osaamista ja asiantuntemusta, jotta työnhakijoiden yksilölliset palvelutarpeet tulee tunnistetuksi. Tämä on varmistettava valmistelun yhteydessä. Laadukas ja oikea-aikainen palveluohjaus vaatii tiivistä yhteistyötä työvoimapalvelujen, hyvinvointialueiden ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen kesken, jotta ihmisten työkyvystä voidaan huolehtia ja työttömyyden pitkittymistä voidaan ehkäistä. SOSTE esittää, että palveluprosessin yhteydessä työtön työnhakija ohjataan terveystarkastukseen työ- ja toimintakyvyn arvioimiseksi ja tukemiseksi heti tarpeen ilmetessä tai viimeistään kolmen kuukauden kuluttua työttömyyden alkamisesta.

Yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijoista

Arviointimuistiossa todetaan, että oikeudellisesti kestävä ja käytännössä toteutuskelpoinen tapa mahdollistaa yksityiselle työnvälitykselle sen tarvitsemien tietojen saaminen työnhakijoista, on

työnhakuprofiilit. Työnhakuprofiilin julkaiseminen olisi jatkossa velvoittavaa työttömyysturvan osalta, ellei työnhakijalla olisi pätevää syytä julkaisematta jättämiselle. SOSTE kannattaa esitettyä toteutustapaa. SOSTE katsoo, että pätevä syy julkaisematta jättämiselle on esimerkiksi tilanne, jossa työnhakijalle ei määritellä työnhakuvelvoitetta.

SOSTE pitää hyvänä, että työnhakuprofiilit olisivat jatkossakin anonyymeja ja sisältäisivät vain julkisia henkilötietoja, ellei työnhakija itse halua julkaista niitä. On myös tärkeätä, että työnhakija saa tarvittaessa tukea työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen.

Yleinen palaute / Muut muistion kohdat

Palveluprosessin onnistumisella on suuri merkitys heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistämiseksi. Sosiaali- ja terveysjärjestöillä on laaja kokemus ja tietotaito heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseksi ja työllistämisen edistämiseksi sekä työllistymiseen liittyvistä erityiskysymyksistä. Sosiaali- ja terveysjärjestöillä ei ole edustusta työvoimapalveluiden kehittäminen -työryhmässä, mitä tullaan hyödyntämään uudistamisen jatkovalmistelussa. SOSTE edellyttää, että lakiesityksen valmisteluvaiheessa järjestetään sosiaali- ja terveysjärjestöille, erityisryhmien edustajina, laaja kuulemistilaisuus / kuulemistilaisuuksia, jotta varmistetaan heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien tarpeiden huomioiminen lakiesityksessä jo ennen varsinaista kirjallista lausuntomenettelyä.

Kiiskinen Päivi
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry